

Валентина
МИРОНСКА-
ХРИСТОВСКА

Институт за македонска
литература - Скопје

МАКЕДОНСКИОТ ИДЕНТИТЕТ И ИДЕНТИТЕТИТЕ НА БАЛКАНОТ

Во деветнаесеттиот век, поради општествено-политичките прилики, словенските, односно балканските народи колку што се обединувале толку и се разединувале. За ваквиот однос најмногу придонесувале политичките проекти: панславизмот, словенофилството, илиризмот, унијатството, идејата за Балканска федерација. Притоа наднационалните идентитети – словенство и јужнословенство – имале предност над националните идентитети кај народите (Украинец, Македонец, Србин, Хрват). Сепак, при конструирањето на идентитетот, и покрај различните влијанија, народот бил цврсто врзан за верата и јазикот, за својата автохтоност. Тоа го потврдува и примерот со проследувањето на конструирањето и развојот на македонскиот идентитет од античкото минато, средновековниот период, преку укинувањето на Охридската архиепископија (1767), поделбата на Македонија (1913), до денешното живеење. За жал грчката политика не само што го негира македонскиот идентитет туку таа има и ексклузивно право да го присвојува.

Наспрема односот на големите сили спрема Балканот како „друга Европа“¹, и самите балкански народи спрема себе имаат друг однос. Некои со својата политика се сметаат за доминантни (Грција, Бугарија, Србија, Албанија), некои ги сметаат за конфликтни (Босна и Херцеговина), а за некои Македонија не постои. Оттука и правото на западните теоретичари, кога говорат за криза на идентитетот, за

---

¹ Лори Бернхард, *Балканска Европа* (Скопје: Матица македонска 2003), 5.

неговата менливост, динамичност, за балканизација, ги аплицираат своите теории врз примерот од Балканот. Па се прашувам дали е правилно да го имаат тоа право, кога „негативните“ појави во Западна Европа потоа ги аплицираат како негативни примери што како да потекнуваат од Балканот. За пример ќе го наведам терминот балканизација, кој всушност за првпат бил споменат во New York Times во написот „Ратенау, голем индустријалец, предвидува балканизација на Европа“ (20. 12. 1918).

Дистинкцијата меѓу Западна Европа и Балканот е голема бидејќи во 19 век, при формирањето на државите и нациите, условите не биле исти. Во западноевропските земји националниот идентитет го втемелувале во тогаш формираните слободни држави од фрагментирани територии. На Балканот тоа се одвивало во комплексни политички услови, во неослободени земји, под влијание на политичките доктрини: либерализмот, национализмот и на револуционерниот национализам чиј интерес бил рушење на империите: Хабсбуршката, Отоманската и Руската, кои владееле со Балканот. Притоа империите биле составени од јадрата на нациите што опстојувале низ векови.

За тоа сведочи и фактот што во долговековниот период народите што се наоѓале под османлиската власт не го изгубиле својот идентитет, односно верата и јазикот. Пример ќе дадам со македонскиот народ, кој богослужбите ги одржувал на црковнословенски јазик. Уметниците – зографите ја продолжиле својата автентична работа, создавале творби за маченици и светци како бранители на верата на христијанството од исламот. Во народното творештво немало забрана на теми и мотиви. Во 16 век народниот јазик почнал да влегува во пишувана форма преку дамаскинарите, а потоа и преку мешаните зборници. Со овој чин на вградувањето на македонскиот народен јазик во писмената традиција започнало народното будење, националната преродба.

Токму јазикот е тој што ги обединува(л) словенските народи, а истовремено ја означувал и различноста, другоста. Во име на тоа биле пишувани граматика и речници паралелно на неколку јазици. Едните, на пример во Хрватска, паралели правеле со италијанскиот, австрискиот и унгарскиот јазик, другите, на пример во Македонија, паралели правеле со бугарскиот, српскиот, грчкиот и турскиот јазик. Со тоа биле поставени темелите на лингвистиката, компаративистиката и на балканологијата. За македонската културна историја од особено значење е *Четиријазичниот речник*

или *Речникот од четири јазика* (1802, Венеција) од Даниил Москополец напишан на грчки, албански, влашки и македонски јазик, кој е „основата на денешниот современ македонски литературен јазик“ и „има сериозни претпоставки да биде важен објект на балканското јазикознание“².

За Балканот е карактеристично што до 19 век бил најважен верскиот идентитет. Наспрема османлискиот освојувач – муслиман идентификацијата на луѓето била христијани, каури. Православните цркви, кои биле клучни институции за еден народ и во политичка и во верска смисла, почнале да се осамостојуваат (по пат на аптокефалност) од Цариградската патријаршија: Грчката (1850), Романската (1872), Српската (1879), итн. Македонската православна црква до денешен ден не е призната од другите цркви. Одлуката од минатото во денешно време силно ја поддржува Српската православна црква. Воспоставувањето на Охридската архиепископија било во 1018 година за времето на цар Василиј II, а се смета дека нејзините корени се во Архиепископијата на Јустинијана Прима од 535 година. Пеќската архиепископија (Српската црква) била под јурисдикција на Охридската до 1219 година. Во Русија, кнезот Владимир од Киев во 988 година го прифатил византиското православие, кое било всушност воспоставено од св. Кирил и Методиј. Во 1767 г., под влијание на грчката политика и моќните фанариоти, било издејствувано ираде од султанот Мустафа III со кое било озаконето неканонското укинување на Охридската архиепископија, која била една од водечките црковни институции во Источната екумена. „Таа се карактеризирала со својата голема меѓубалканска соединувачка моќ и трпеливост меѓу народите“³. Таа била стожерот на словенската писменост. Во неа дејствувале св. Климент и св. Наум, учениците на св. Кирил и Методиј, кои бугарската наука исклучително ги присвојува во својата култура и историја. Но во 19 век сликата е друга. Македонскиот народ водел жестока борба за обнова на Охридската архиепископија, која била самостојна. Никој не ѝ дал

² Гане Тодоровски, *Македонската литература во XIX век* (2), *Избрани дела* 7: Белешки за првата печатена македонска книга (Скопје: Матица македонска 2007), 6.

³ Иван Снегаров, *История на Охридската архиепископија-патриаршија*, т. 2 (София: Академично издателство Проф. Марин Дринов 1995), V.

никаква помош, туку напротив веднаш биле започнати договори за поделба на нејзините епархии меѓу Србија и Бугарија.

По укинувањето на Охридската архиепископија, Патријаршијата започнала да го воведува грчкиот јазик во богослужбите и во наставата во Македонија. Но и покрај тоа македонскиот народ го зачувал својот јазик. Тој паралелно водел борба за јазикот и за црква, бидејќи тие биле најважните чинители на идентитетот. Признавањето на православните цркви значело признавање на нацијата. Нанесениот најдиректен удар врз македонскиот идентитет го отворил македонското прашање со што започнала најдолгата борба за признавање на името, јазикот, територијата и идентитетот.

Во разрешувањето на егзистенционалното прашање на Балканот, која земја под чиј протекторат ќе потпадне, Македонија се наоѓала во неповолна ситуација. Помош не добивала од големите сили, не потпишала договор со ниедна страна за какво било заедништво, а Грција го имала моќниот политички фактор за асимилација на македонскиот народ – укинатата Охридска архиепископија. Во ваквите околности, наспрема грчката политика и туѓите пропаганди, за македонскиот народ бил прифатлив проектот на панславизмот и словенофилската идеологија. Руската православна црква требало да стане „трет Рим“. Кај католичките Словени немало расположение за оваа идеја. Католичкиот панславизам постоел кај Чесите со цел да се ослободат од германската доминација. Поделени биле и интелектуалците на Балканот околу проектот на панславизмот, бидејќи едните сметале дека со прифаќањето на овој проект ќе биде прифатено покровителството на Русија и на нејзините сојузници Србија и Бугарија. Исто било и со идејата за илиризмот: дел сметале дека во него се кријат големохрватските претензии. Илиризмот бил инициран од Људевит Гај, кој бил против германското и унгарското влијание, поради што повикувал на проучување на словенскиот јазик и историјата на јужнословенството. Во 1850 г. хрватските и српските интелектуалци потпишале договор за заеднички литературен јазик. Различните имагологии кај балканските народи го оневозможувале создавањето на единствениот и стабилен национален идентитет. Односно оние народи што ја добиле независноста имале можност слободно да го развиваат својот национален идентитет, додека неослободените народи, кои биле под разни влијанија и пропаганди, излезот го гледале и во

наднационалните идентитети. Притоа секако ја изразувале својата желба да ја зачуваат својата автохтоност, својата културна и јазична традиција.

Јазичното прашање носело договори, преговори, конфликти и полемики, поделеност меѓу интелектуалците, народот, бидејќи јазикот бил и е основа на националниот идентитет. Прашањето за македонскиот јазик во денешно време го проблематизира бугарската наука и политика. Според нив македонскиот јазик е само дијалект на бугарскиот јазик.

Во 50-тите години на 19 век постоела тенденција за создавање на заеднички „среден“ јазик меѓу македонскиот и бугарскиот. Оваа тенденција била резултат на вербата во „братството“, „словенството“, како и на фактот што и Бугарија сè уште не била ослободена. Но до создавање на заеднички јазик не дошло бидејќи македонскиот преродбеник Партенија Зографски теоретски го поставил прашањето каков треба да биде писмениот јазик во Македонија и повел иницијатива за составување народна граматика и речник. Тој истакнал дека „нашиот јазик како што е познато се дели на две главни наречја, едното се говори во Бугарија и Тракија, а другото во Македонија“ и нагласил дека славистите не го познаваат македонското наречје, „немаат за него никакво основно и определено познавање“, па ја истакнал разликата меѓу двата јазика. Прво укажал на разликата во акцентот: „Македонското наречје обично сака да удри во начелото на словата, а напротив другото на крајот“; а потоа се задржал уште на 13 разлики меѓу македонското и бугарското наречје⁴.

Од средината на 19 век пред Балканот стоело прашањето за обединување или разединување!? Во периодот на формирањето на државите, големите сили различно ги насочиле своите интереси кон определени земји. Некои земји добиле отворена поддршка, како на пример Србија од Русија, но таа истовремено преговарала и со австриското кралство. Некои земји склучувале кралски бракови. На чело на Грција застанал католичкиот Баварец, кралот Отон. Бидејќи решавањето на романското прашање за обединувањето на Молдавија и Влашко било под силно руско влијание, романските либерали, за остварување на целта, на романскиот трон го поставиле Карл од Прусија. Кон Црна Гора силен интерес имале

⁴ Партениј Зографски, *Български Книжници: Мисли за българскии-отъ жикъ*, чжсть I, кн. 1, (Ианнуари, 1858), 35–42.

Османлиската Империја, Русија, а подоцна и Србија, но нејзините водачи често тврделе дека се независни. Другите се наоѓале под директни управи: Војводина и Словенија од Виена; Епир, Тесалија, Босна, Херцеговина, Македонија, Тракија, Бугарија и Албанија биле под османлиска власт; Далмација била и под италијанско влијание; зоните на Воена Краина под Виена, Трансилванија под Унгарија; Хрватска и Славонија биле дел од унгарското кралство.

По ослободувањето, Грција, Србија, Романија, а потоа и Бугарија ја истакнале тенденцијата за освојување на териториите што сè уште се наоѓале под туѓа власт. Притоа тие ја нуделе својата „братска“ помош. Таков однос имале Романците во унгарска Трансилванија, Србите во хабсбуршка Хрватска и во земјите под османлиска власт, Грците кон земјите што ја сочинувале Византија, Бугарија кон териториите од Санстефанскиот договор⁵. За тоа имале поддршка од големите сили. Македонија влегувала во плановите и на Србија и на Бугарија и на Грција. Ваквата политика кон Македонија трае и до денешен ден. Бугарија го негира македонскиот јазик, големосрпската политика го негира македонскиот народ, големоалбанската политика се стреми кон територијата на Македонија, додека Грција го негира македонскиот идентитет.

Во втората половина на 19 век во Македонија, покрај грчката, и бугарската и српската пропаганда започнале асимилаторска политика преку просветата. Кај македонскиот народ се засилила скепсата наспрема јужнословенството, односно панславизмот, бидејќи руските интелектуалци биле немоќни наспрема руската политика во правилното решавање на македонското прашање. Таа се спротивставувала и на идејата за унијатство со Римокатоличката црква, која од 50-тите години на 19 век била доста актуелна во Македонија. Македонскиот народ во неа гледал остварување на својата желба за самостојност односно на слоганот „Македонија на Македонците“. Идејата за унијатството била масовно ширена, во 1858 г. во Солун било отворено католичко училиште, а во некои епархии, како во кукушката, била и прифатена бидејќи мисијата ветувала автономија т.е. воведување на

---

⁵ Марк Мазовер, *Балканот кратка историја* (Скопје: Евро-Балкан прес 2000), 129.

црковнословенскиот јазик во богослужбите, назначување на словенски владици и отворање училишта на мајчин јазик.⁶

Од 50-тите години на 19 век македонскиот народ сè повеќе верувал само во себе и во својата самостојна борба. Започнале да дејствуваат низа книжевни и револуционерни друштва како „Македонски глас“, „Македонско благотворно друштво“, „Александар Македонски“, „Таен македонски комитет“, „Словеномакедонска книжевна дружина“, „Млада македонска книжевна дружина“ со печатениот орган „Лоза“. Нејзините членови, од бугарската страна, биле наречени сепаратисти, бидејќи јасно ја искажале својата определба за самостојност. Потоа е формирана „Македонска лига“, односно Првата привремена влада, која со Уставот за идното државно устројство на Македонија од 1880 г. во член 103 истакнала дека територијата што вековито го носи името Македонија треба да создаде автономна држава на македонскиот народ и на другите националности што живеат во нејзините граници: Турци, Арнаути, Грци, Евреи, Власи, Ѓупти и други. Бил формиран и Воен штаб со свој манифест во кој на македонските синови им било порачано да не им се верува на соседите „кои како змии се вовлекоа меѓу нас и нè мамат за свои интереси. Здружете се сите под македонското знаме и кренете го високо, високо во борбата за слобода и своја независност. Само здружени можеме да ја сочуваме нашата мила татковина Македонија за себе и да се здобиеме со своја апсолутна автономија“⁷.

Приликите на Балканот биле толку зависни од геополитичките и економските потреби на западните земји што во низата проекти ќе го наведат и планот за Балканска федерација. Планот бил инициран од страна на полскиот кнез Адам Јежи Чарториски (Adam Jerzy Czartoryski), министер за надворешни работи на Русија (1804–1806), за потребата на цар Александар I да се спротивстави на планот на Наполеон Бонапарта да ја подели Османлиската Империја и да завладее со дел од териториите. Во втората половина на 19 век, идејата за Балканска федерација за

⁶ Валентина Миронска-Христовска, *Просветителството во Македонија* (Скопје, ИМЛ 2005), 63.

⁷ Славко Димевски, Владо Поповски, Светомир Шкарик, Михајло Апостолски, *Македонската лига и уставот за државно уредување на Македонија 1880* (Скопје, Мисла 1985), 326–327.

македонските интелектуалци била најприфатливата опција. Тие мислеле дека Македонија во неа ќе стекне автономност. Но Грција, Србија и Бугарија, идејата за големотериторијалност ја манифестираше преку планот за Балканска федерација, а во нивните планови Македонија била споменувана само во однос на тоа како ќе биде поделена. Поделбата била извршена со Букурешкиот договор во 1913 г. меѓу: Грција (50% – Егејска Македонија), Србија (38,34% – Вардарска Македонија, денешна Р. Македонија), Бугарија (9,54% – Пиринска Македонија) и Албанија (1,775)⁸.

Во повеќето книги посветени на Балканот и идентитетите на Балканот, за македонскиот идентитет воопшто не се пишува или тој се вградува во контекстот на грчкиот или бугарскиот, како на пример во книгите: *Imagining the Balkans* (1997) од Марија Тодорова (Maria Todorova); *Balkan Identities Nation and Memory* (2004) во која се застапени текстови за Грција, Хрватска, Бугарија, Албанија, Косово, Турција, Романија; *Greece and the Balkans* (2003) од Димитрис Циовас (Dimitris Tziouvas) и други. Во многубројните книги, пак, во кои се пишува за Македонија, во индексот на имиња македонскиот народ, македонскиот јазик и Македонската црква воопшто не се споменуваат. Нејзините културно-историски придобивки и личности се преземаат најмногу во грчката и бугарската традиција. Поради овој факт, а во контекст на темата, многу накратко ќе се обидам да дадам еден пресек на развојот на македонскиот литературен, културен идентитет, а со тоа и на националниот идентитет. Конструирањето на македонскиот идентитет влече корени уште од античкото време, од македонските цареви, од походот на Александар Македонски и името Македонија што постои со милениуми. Во денешно време грчката политика остро го негира овој факт, а со тоа го негира македонското име и идентитет и го блокира влезот на Македонија во ЕУ и НАТО. Правото на ваквиот став произлегува од мистификацијата што била направена во 19 век со биографијата на Александар Македонски. Германскиот историчар Дројзен го согледал обединувањето на грчките градови во држава во походот на Александар Македонски, и тој требало да претставува пример за обединувањето на германската земја, а во Бизмарк требало да го видат Александар, поради што таа се наоѓала речиси во секоја граѓанска библиотека и секој разбирал: Македонија била Пруска, Грција Германија, Азија

⁸ *Сто македонски години*, редактор Јован Павловски (Скопје: МИ-АН 2004), 136.

Европа.⁹ Врз основа на овој податок Хаген Шулце, бележејќи за блокадата на Македонија од страна на Грција, истакнува дека Грција, со претензијата таа да биде единствениот наследник на македонското царство на Филип II и на Александар Велики, го прави крајно сомнителен континуитетот меѓу старата Хелада и модерната грчка држава¹⁰. А дистинкции меѓу Македонците и Хелените постојат уште во говорите на Демостен против Филип. „Зар може да биде нешто поново од тоа дека еден маж Македонец војува со Атињаните и ги расправа работите на Хелените?“¹¹ Демостен во говорите нагласувал дека делата на Филип му биле само за слава и дека друг македонски крал не правел така, дека неговата гарда била составена од туѓинците Македонци¹² итн. Јуџин Борза во книгата *Во сенката на Олимп: појавата на Македон*, користејќи низа извори, пишува за различниот етнички идентитет на Македонците и Хелените, за македонскиот јазик како различен од грчкиот, за македонските обичаи што биле различни од оние на грчките градови-држави, истакнувајќи дека Македонците како народ биле исклучувани од панхеленските фестивали на кои било дозволувано да учествуваат само Грци итн.¹³

Потоа, со населувањето на словенските племиња на речиси цела Македонија, „новодојденците се мешаат со староседелците, асимилирајќи ги мошне брзо и создавајќи го со тоа идниот етнички амалгам на склавините или македонските Словени т.е. Македонците“¹⁴. Од тој период македонскиот идентитет бил вградуван не само на територијата на Македонија туку и на Балканот и пошироко. За тоа се сведоштва придобивките од византиската цивилизација, како традицијата на словенската писменост, на старословенскиот јазик, кој бил создаден врз основа на старомакедонскиот јазик и кој го овозможил развојот на литературниот и културниот идентитет на сите словенски народи, била отворена Охридската школа, била втемелена Охридската

⁹ Hagen Šulce, *Država i nacija u evropskoj istoriji* (Beograd: Filip Višnjić 2002), 120.

¹⁰ Šulce, *Država*, 222.

¹¹ Демостен, *Говори*, превод од старогрчки Даница Чадијковска (Скопје: Култура 1995), 23.

¹² Демостен, *Говори*, 48.

¹³ Јуџин Н. Борза, *Во сенката на Олимп: појавата на Македон* (Скопје: Патрија 2004), 98–108.

¹⁴ Гане Тодоровски, *Македонија културно наследство: Македонија – вековита и непореклива* (Скопје: Мисла 1995), 8.

архиепископија, христијанството го започнало својот поход, а во 10 век од Македонија па до Јужна Франција се проширило првото реформаторско движење – богомилството. Во средновековниот период македонскиот идентитет бил вградуван во иконата, базиликите, катедралните цркви со нивната украсна пластика, илуминираните ракописи, фреските, за кои византологот Габриел Мие, осознавајќи ја посебноста на сликарството во Македонија, го вовел поимот „македонска школа“¹⁵.

Еден од најистакнатите зографи е Дичо Зограф, кој оставил траги во многубројни цркви во родното место – Тресонче, во Скопско, Охридско, Серско, Драмско, Врањско, Кумановско, како и во Албанија и Бугарија. Во длабините на дрвото биле изрезбани битовите сцени, свирачите на тапани и зурли, македонските ора и носии, автопортретите на мијачките копаничари со нивната репрезентативна мијачка носија, која претставува препознатливост пред светската јавност. Традицијата и обичаите на мијачката свадба на 12 јули – Петровден се зачувани до денешно време, секое лето како културна перформанса се изведува во Галичник. Меѓу многубројните специфични елементи на оваа македонска традиција е и обичајот: „*Отидовме на гробишта / и со вино, свирка и тапан / си ги поканивме мртвите / да ни дојдат на свадба, / да не се заборавиме*“¹⁶.

Во 19 век траги за македонскиот идентитет наоѓаме и во градителството, архитектурата, во дејноста на Андреј Дамјанов, која се смета дека претставува пример „за нова програма во архитектурата“. Тој градел цркви не само во Македонија туку и во Ниш, Пирот и Смедерево (Србија), Сараево и Мостар (Босна). Тој на своето творештво му дал белег на богата имагинација и смели просторни зафати, со што ја утврдил, во своето време, доминацијата на македонската сакрална архитектура на Балканот¹⁷.

Од исклучително значење за македонскиот идентитет е и дејноста на македонските мелографи од 19 век, кои ја продолжиле работата на Јоан Хармосин и Крстен-Калистрат Зографски во манастирите „Св. Јован Бигорски“ и „Пречиста Кичевска“, а кои се

¹⁵ Анета Серафимова, *Македонија културно наследство*: Среден век (Скопје: Мисла 1994), 109–115.

¹⁶ Петре Андреевски, *Тоа Тогаиш*: Македонска свадба (Скопје: Табернакул 2007), 201.

¹⁷ *Македонски деветнаесетти век 1800–1902* (Скопје: МИ-АН 2007), 29–30.

занимавале со истражување на музичката култура и компонирање врз основа на неовизантиската мелодија и современите духовни текови на нивното време¹⁸. Тие го следеле опусот на композиторот Јоан Кукузел од Македонија, кој во средновековната музичка продукција направил реформи познати во музичката наука како *ars nova*.

Македонскиот идентитет е истакнат во многубројни творби од 19 век, преку кои македонскиот народ бил повикуван на неговото славно минато, на неговото револуционерно движење, на неговиот национален идентитет. Во нив се бележело дека клетиот Македонец е опкружен со дерикожи, крвопии, врагови и мачители, од секоја страна со злоба, и дека клетиот Македонец од секоја страна е врзан со окови. Некои автори, како Никола Македонски, Димитар Македонски, во своето име го вградувале својот национален идентитет. Македонски бил и најчестиот псевдоним во периодиката. „Македонцу, оди напред, како големиот Александар, кој направил големи дела и ги покори сите царства со својата власт... Барај слобода... Време дојде, народното ни свето знаме е веќе отворено и се развива по сите височини на македонските планини...“¹⁹

Во почетокот на 20 век Македонците секојдневно пишувале за состојбата во Македонија бидејќи ја чувствувале нејзината поделба. Димитрија Чуповски во статијата „Македонија и Македонците (Културно-историски преглед на Македонија)“ (1913) истакнал дека македонската култура почнала да врши големо влијание врз словенскиот свет од времето на светите солунски браќа Кирил и Методиј од пред 1000 години; дека архитектурата од средновековниот период е дело на македонски раце и дека: „Дури и денеска архитектурата, градежништвото и трговијата на Балканскиот Полуостров – во Бугарија, Србија, Романија, Грција – се наоѓа претежно во рацете на Македонците. Тоа е вистината што никој не може да ја одрчува“²⁰.

Во 1913 г. Македонија сепак била поделена. Настапил терор во нејзините распарчени делови, прогон и геноцид во Егејска

¹⁸ Цветан Грозданов, *Манастир Свети Јован Бигорски: Свети Јован Бигорски во историјата на културата и уметноста на Македонија* (Скопје 1994), 17.

¹⁹ Никола Македонски, *Македонски-сџлзи или Злоцастна Македонија* (Търново 1887), 32–79.

²⁰ Блаже Ристовски, *Димитрија Чуповски и македонската национална свест* (Скопје: Плус продукција, 2009), 98–99.

Македонија од страна на грчката власт за време на Грчката граѓанска војна 1946–1949 г. Низ него поминал и македонскиот академик, писателот Ташко Георгиевски, кој забележал за грчката власт, бидејќи не успеала да им ја молкне устата, да им ја набрка песната, да им напика туѓи зборови во устата, а ни со зандани да им ја зашије: „се досетуваш дека има и други методи за бришење, во буквална смисла, со бришење на самиот Човек! Не ти останува ништо друго туку да го протераш со сè неговата уста во неврат, усвит!“²¹

Нивните усти не го забораваја мајчиниот збор, туку напротив тој остана во нив. Јазикот, народните обичаи, традицијата, беа оружјето со кое македонскиот народ си го одбрани и го зачува својот идентитет, кој има посебно значење во 21 век кога повторно има радикални промени како во 19 век. Европа е под влијание на „тековната социополитичка револуција“, и сè повеќе се става акцент на општествата, на социеталниот идентитет, на социеталната безбедност, која ги штити сувереноста и идентитетот, односно точното колективно име, митот за заеднички предци и историски спомени, елементите на разликување на заедничката култура, чувството на солидарност за значајните сектори за населението²². Затоа е потребно во контекст на балканските идентитети да се зборува и за македонскиот идентитет, кој опстојува низ векови.

²¹ Ташко Георгиевски, в. *Време*, бр. 1425, 19.07.2008.

²² Оле Вевер, Бери Бузан, Морген Келструп, Пјер Леметр, *Идентитет, миграција и новата безбедносна агенда во Европа* (Скопје: Македонски печат 2010), 52.

Валентина МИРОНСКА-ХРИСТОВСКА

MACEDONIAN IDENTITY AND IDENTITIES IN THE BALKANS

- s u m m a r y -

Identities in the Balkans have been formed within the context of different cultural, linguistic, religious and written traditions. Their creation was influenced by political projects such as: Pan-Slavism, Slavophilism, Illyrianism, Uniatism, and the Balkan Federation, which had both united and divided the peoples of the Balkans. Apart from various influences, identities were closely related to religion and language as well.

A study of the construction and dynamic development of Macedonian identity beginning from ancient history, the medieval period, through the abolition of the Ohrid Archbishopric, its division in 1913, and the aftermath of the Second World War indicates the features and specificities of Macedonian identity that distinguish it from other identities in the Balkans and have been successfully preserved to this day.

During the solving of the existential issues in the Balkans and deciding which country was to fall under whose domain, Macedonia was in a rather unfavourable position. It did not receive any help from the great powers, it had not signed any treaties with any party for a union of any kind, and Greece had a powerful political card in its hands concerning the assimilation of the Macedonian people: the abolition of the Archbishopric. In 19th century Macedonia was part of Serbian, as well as Bulgarian and Greek plans. For that since the 1850s the Macedonian people began to increasingly believe only in themselves and their independent struggle. But the politics towards Macedonia has persisted to this day. Bulgaria denies the existence of the Macedonian language, Greater-Serbian politics denies the existence of the Macedonian Church, Greater-Albanian politics lays claim on Macedonian territories, whereas Greece denies the Macedonian identity.

Language, folk customs, tradition, those were the weapons with which the Macedonian people defended and preserved its identity, particularly important in the 21st century, which has witnessed similar

radical changes as in the 19th century. Europe is under the influence of the “current socio-political revolution” and greater emphasis is placed on societies and societal identities. Social security is protecting the sovereignty and identity, that is, the correct collective name, the myth of common ancestors and historical memories, the distinctive features of shared culture, the feeling of solidarity with important segments of the population. It is therefore necessary, in the context of Balkan identities, to speak of the Macedonian identity, which has persevered for centuries.